

Самовидець

Микола Руденко

...Нашим напівом по церквах і монастирах отпраковати приказал і одежу
московську отмінено, але понашому носити позволил...

Літопис Самовидця

1

Гінка, не закощавлена постом,
Попівська постать виглядає справно.
Рука до шаблі звикла — із хрестом
Отець Роман зріднився нещодавно.
Попогойдав його, попоносив
Хисткої долі ненадійний човник.
Не раз чернозем кров'ю оросив
Старий Ракушка, ніжинський полковник.
Тепер він панотець. Діла свої
З господніми єднає без рахуби.
Та вдруге вже плюндрують палії
Парафію — козацькі Стародуби.
Хто це — підляшки чи свої людці.
Що з кривд і сліз для себе мають
втіху?..
Хоч тліє ряса, та з відром в руці
Роман сусідську заливає стріху.
В підвалах Гершка хтось понищив крам,
У Прокопенка погоріли коні.
Пожежа котиться на Божий храм —
Рятуй, не довіряючись іконі.
Це, мо', поганські ідоли-боги
Від нас, хрещених, вимагають жертви?..
Коли пригасло трохи навкруги —
Обпечений, він повернувся до церкви.
Ще ніч, та ніби вранішня зоря
На стінах днину провіща погожу.
І вражений, схилився до вітваря:
Пожежа освітила Матір Божу.
Він бачить на щоці сльозу скупу —
І сам уже не здатний сліз тримати.

Здавалося, по спаленім степу
Іде стражденна Україна-мати.
Скорботно стиснувся материнський рот,
В очах — небесні і людські жадання.
То не дитина на руках — народ...
За що нам випали оці страждання?
Ми ж, Нене, від природи орачі,
А живемо від битви і до битви...
Козацькі плечі затряслись в плачі —
І він схилив коліна до молитви.

2

Небесний Отче! Чи насправді ти
Вкраїні зичив щастя, а не кари,
Коли творив народи і світи
І землю статком осипав з-за хмари?
Нехай би скелі дав або піски,
І разом з тим щоб сила зловорожа
Нас обминала — хай лишень зірки
Світили б тихо, мов нічна сторожа.
Ти ж дав нам лановиська навзамін —
Предивне диво. Лиш встигай орати.
Та ходить вітер з чотирьох сторін —
І з чотирьох сторін ворожі раті.
Кому до шаблі братися звелиш,
Якщо у дядька Божа запорука:
Із того, що вродило, чверть залиш —
І все одно він житиме, мов дука.
О-о, він не вміє гаяти часу:
Йому щоб свині, гуси, збіжжя ворох.
Він вхопиться за шаблю чи косу,
Коли вже на подвір'я вдерся ворог:
Вкраїнець власний рід землі звіря
Та сонцю, що пливе над берегами.
Не треба ні держави, ні царя —
Його держава в полі, під ногами.
Русине-князю! Зодягай шолом —
Веди нас, грішних воїв, за пороги.
Багатство наше стало нашим злом:
Як не своїм — чужим упали в ноги.
Цар Федір не утискує в правах,
Тож скарги є до кого виливати:

Дозволив одяг наш, і по церквах
Напівом нашим велено співати.
Яке воно не є, а все ж добро:
Хоч зможемо наплакатись уклінно.
Та підростає брат його Петро —
Що він тобі готує, Україно?

З

О Господи! Прости свого раба,
Якщо не зможу впоратись на слові.
Мій грішний дух опосіда журба:
В літах найближчих бачу ріки крові.
А далі, за лаштунками століть,
В болячках замордованого тіла
То Україна скривджена стоїть
Чи бранка, що в полоні посивіла?
Уже твої, господарю, лани
Не є твої — ти раб на них довічний.
І діти вже не знають, хто вони —
Вгасає розум, гине дух калічний.
Зника в народі життєдайна хіть
До мислення, до відкриттів і творень.
І мова, що прийшла з тисячоліть,
В серцях дітей втрачає власний корінь.
Ні! Годі жить, води набравши в рот —
Кричати треба, щоб згадали люди:
Була Вкраїна — військо і народ.
Була...
Та я запитую: чи буде?..
Гей, хто там є? Мерщій несіть відро
Криничної — ця ніч мене стомила.
Відтак у гуски видеріть перо
І наваріть із бузини чорнила.